www.UyghurMuqam.com

ئۇيغۇر سەنئىتىنىڭ گۆلتاجى، جەۋھىرى – ئۇيغۇر 12 مۇقامى

ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامىنىڭ بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتى تەرىپىدىن «ئىنسانىيەتنىڭ ئاغزاكى ۋە غەيرىي ماددىي مەدەنىيەت مىراسلىرىنىڭ ۋەكىللىك ئەسەرلىرى» قاتارىغا كىرگۈزۈلگەنلىكىنى قىزغىن تەبرىكلەيمىز!!!

ئۇيغــۇر ئــون ئــىككى مۇقــامى — پــارلاق جۇڭخــۇا مەدەنــىيەت خەزىنىســىدىكى بــىباھا گۆھــەر، ئەمگــەكچان - ئــىجادچان ئۇيغــۇر خەلقىنىڭ ئەقىل - پاراسىتىنىڭ جەۋھىرى، ئۇيغۇر ھاياتىنىڭ ھەممە تەرەپلىرىنى مۇزىكا تىلى بىلەن بايان قىلىدىغان بەدىئىي قامۇسىدۇر. ئۇنىڭدا ئۇيغۇر خەلقىنىڭ ھاياتى ۋە گۈزەل مەنىۋىيىتى، ئىستەك خاھىشلىرى، تارىخىي رېئاللىق ۋە تۇرمۇش مۇھىتىدىن كېلىپ چىققان مۇھەببەت - نەپرەتلىرى ئىنسان تەپەككۇرىنىڭ مۇزىكا، بەدىئىي، ئەدەبىيات ۋە ئۇسسۇل قاتارلىق خىلمۇ - خىل شەكىللىرى بىلەن ئىپادىلەنگەن. مۇنداق مۇزىكا ئەسىرى دۇنيا مىللەتلىرىنىڭ سەنئەت تارىخىدا كەم ئۇچرايدىغان ئالاھىدە ئەسەر بولغاچقا «شەرق مۇزىكا مەدەنىيىتىدىكى مۆجىزە» دەپ تەرىپلەنمەكتە.

ئۇيغۇر مۇقاملىرىنىڭ تارىخى ئۇزۇن، ئارقا كۆرۈنۈشىمۇ كەڭ ۋە چوڭقۇر. مۇقاملار ئۇيغۇر خەلقىنىڭ بېشىدىن كەچۈرگەن تارىخىي دەۋرلىرى بىلەن ھەمقەدەمدۇر. مۇقاملار كۆپلىگەن ماكان ۋە بىرقانچە زاماندا، ئۇيغۇر خەلقىنىڭ نۇرغۇنلىغان بەستىكارلىرى، ناخشىچىلىرى ۋە چالغۇچىلىرى تەرىپىدىن ئىجاد قىلىنغان خەلق مۇزىكىسىدۇر.

بۇ قېتىم ئەسلىگە ۋارىسلىق قىلىپ قايتا رەتلەنگەن، تولۇقلانغان، مۇكەممەللەشتۈرۈلگەن ئون ئىككى مۇقام 360 ئاھاڭ، 3435 مىسرادىن تەركىب تاپقان ھەمدە ئۇ يەنە ئۇيغۇر كلاسسىك شائىرلىرىنىڭ شېئىرلىرى، ئۇيغۇر خەلقىنىڭ داستانلىرىنىڭ پارچىلىرى ۋە خەلق قوشاق - بېيىتلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

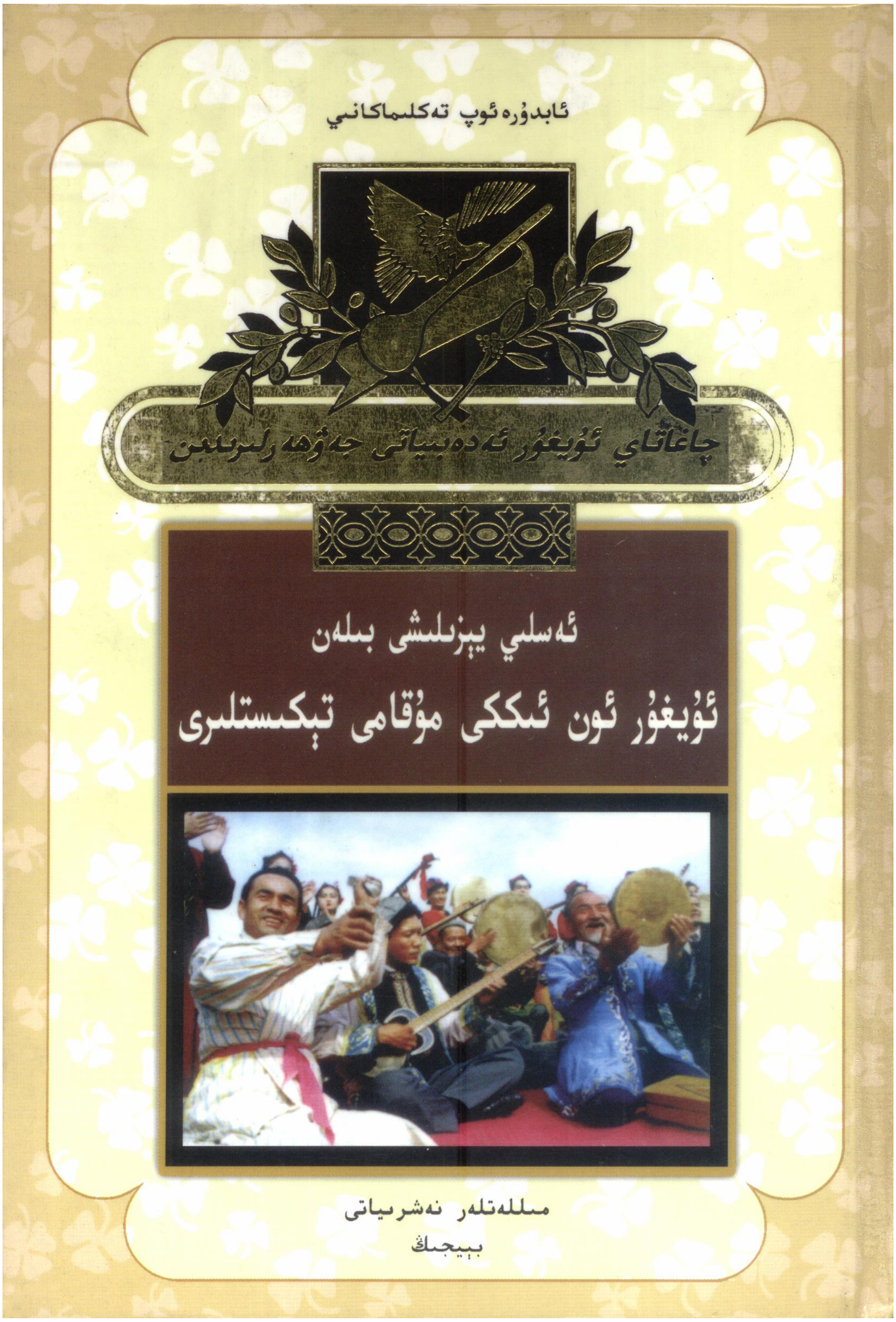
ئابدۇرەئوپ تەكلىماكانى
چاغاتاي ئۇيغۇر ئەدەبىياتى جەۋھەرلىرىدىن
ئەسلى يېزىلىشى بىلەن
ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامى تېكىستلىرى
مىللەتلەر نەشرىياتى
بېيجىڭ

ئون ئىككى مۇقام تېكىستلىرى ئۇيغۇرلارنىڭ يۈرەك دۇردانىلىرى ئىنجىقى؛

مۇقام تېكىستلىرىنى دەسلەپ كىتابقا پۈتكەن چاغاتاي ئۇيغۇر يېزىقى.

ـ ئاپتور.

ئاپتور ئابدۇرەئوپ پولات تەكلىماكانى 1950- يىل 11- ئاينىڭ 1- كۈنى قەشقەر شەھىرىدە دۇنياغا كەلگەن. 1975- يىلىدىن باشلاپ، بېيجىڭ مەركىزىي مىللەتلەر ئۇنىۋېرسىتېتىدە ئىشلەپ كەلمەكتە. ھازىر ئۇ مەزكۇر مەكتەپتىكى ئۇيغۇر تىل - ئەدەبىيات فاكۇلتېتىنىڭ پروفېسسورى، دوكتور. قولىڭىزدىكى بۇ كىتابتىن باشقا، ئۇنىڭ يەنە ۋەكىللىك خاراكتېرگە ئىگە تەتقىقات، ئىجادىيەت ۋە تەرجىمە ئەسەرلىرىدىن، «چاغاتاي ئۇيغۇر تىلى تەتقىقاتىدىن ئىلمىي ماقالىلەر» (1993- يىل)، «چاغاتاي ئۇيغۇر تىلى ھەققىدە مۇپەسسەل بايان» (2004- يىل)، «ئۇيغۇر تىلى لېكسىكولوگىيىسى» (1995- يىل)، «كور خېرىدار» (1989 - يىل)، «ئۇيغۇردىكى ئەبگالىق» (1997- يىل)، «‹مۇھاكەمەتۇل لۇغەتەين› دىن ‹مەئارىفۇل لۇغەتەين›غىچە» (2002- يىل)، «ھەق ۋە ھوقۇق مەرىپىتى ئۇيغۇر مەۋجۇتلۇقى ۋە تەرەققىياتىنىڭ مەڭگۈلۈك ئۇل تېشى» (2004- يىل)، «ئۇيغۇر تىلىنىڭ ئىملا ۋە تەلەپپۇز ئۆلچىمىنى بېكىتىش ھەققىدە» (2005- يىل)، «بەيتۇللاھنىڭ تارىخى» (1993- يىل)، «ئەممە پارە تەپسىرى» (2003- يىل) قاتارلىقلار بار.

4- چەھارگاھ مۇقامى

چوڭ نەغمە

مۇقەددىمە

كۆرۈپ گۈلتەك يۈزۈڭ رەڭگىن كۆزدىن يۈز چەمەن بولدى،
ئەقىق ئەرنىڭنى كۆرگەلى كۆزۈم ھالى يەمەن بولدى.

يېشىمى: گۈلدەك يۈزۈڭنى كۆرۈپ، كۆز يېشىمدىن يۈزلەرچە چىمەن بىنا بولدى؛ ھېقىقتەك لېۋىڭنى كۆرگەندىن بېرى كۆزۈم يەمەننىڭ ھالىغا (ئەڭ ئوسال ھالغا) قالدى.

تۈن ئاقشام تولغانۇ سۇنبۇل بىكىن زۈلفۈڭدىن ئاھ ئۇردۇم،
ھەۋانى غالىيە تۈتتى جەھان مۇشكى خوتەن بولدى.

يېشىمى: تۈنۈگۈن ئاخشام تولغىنىپ تۇرغان چېچىڭنى ئەسلەپ ئاھ ئۇرغانىدىم، ھاۋانى ئىس - تۈتەك قاپلاپ، جاھان گوياكى خوتەن ئىپارىدەك قاپقارا بولۇپ كەتتى.

قىلىپ رەئنا قەددىڭ يادىن سەھەردە ئانچە يىغلادىم،
كۆزۈمنىڭ جويبارى ئىچرە سەرۋى نارۋەن بولدى.

يېشىمى: گۈزەل قامىتىڭنى ئەسلەپ، سەھەردە شۇنچىلىك يىغلىدىمكى، كۆزۈم دەرياسىنىڭ بويىدا سەرۋى، نارۋەن دەرەخلىرى كۆكلەپ كەتتى.

مەنىڭتەك گويىيا كۆردى يۈزۈڭنى ئەبرى نەۋروزى،
كۆزىنىڭ ياشىدىن يەر يۈزى ۋەردى ياسۇمەن بولدى.

يېشىمى: باھار بۇلۇتلىرى خۇددى ماڭا ئوخشاشلا يۈزۈڭنى كۆرۈپ قالدى بولغاي، كۆز يېشىدىن ئەتىر گۈل ۋە ياسمانلەر كۆكلەپ، يەر يۈزىگە تولدى.

سەبا زۈلفۈڭنى تاغتتى، مەگەر ھالى خەيالىمدا،
يازىلدى ئەژدىھا بولدى، ئۇرالدى ئەھرەمەن بولدى.

يېشىمى: تاڭ شامىلى چاچلىرىڭنى يەلپۈپ توزغاتقانىدى، ھالىي خىيالىمدا، ئۇنىڭ يېيىلغان تۈرۈقى ماڭا خۇددى ئەجدىھادەك ئۆزۈن، تۈرۈلگەندىكى ھالىتى بولسا، (پاكار، دوغىلاق دىۋە) ئەھرىمەندەك توم - يوغان بولۇپ كۆرۈندى.

كۆرەدۈر گەچ كۆزۈڭ، كۆڭلۈم سەنىڭ زۈلفۈڭغا باغلاندى،
كۆرۈڭ ئول جادۇدىن بۇ ھەم يەنە بىر ئۆزگە فەن بولدى.

يېشىمى: ماڭا بىر نەزەر تاشلىشىڭ بىلەنلا، كۆڭلۈم چېچەككە باغلىنىپ قالدى. قاراڭ، بۇمۇ جادۇگەرلىكتىن ئۆزگىچە بولغان بىر سېھىرگەرلىك بولدى.

ئەگەر شىرىن ئۇچۇن فەرھاد ئىشقى كوھكەن بولسا،

نە تاڭ سەككاكى ھەم، جانا يولۇڭدا جانكەن بولدى.

يېشىمى: ئەي جان، شىرىننىڭ ئىشقى فەرھادنى تاغ كەسكۈچى پىداكار قىلىپ قويغان بولسا، سەككاكىيمۇ سېنىڭ يولۇڭدا ئۆز جېنىنى كەسكۈچى بولۇپ قالدى، بۇنىڭدىن ئەجەبلەنمە.

تەئەززە

كۆڭلۇم ئۆرتەنسۇن ئەگەر غەيرىڭغە پەرۋا ئەيلەسە،

ھەر كۆڭۈل ھەمكىم سەنىڭ شەۋقۇڭنى پەيدا ئەيلەسە.

يېشىمى: ئەگەر كۆڭلۈم سەندىن باشقىغا مەيل قىلسا، ئۇ ئۆرتەنسۇن؛ باشقا كۆڭۈلدە سېنىڭ ئىشقىڭ پەيدا بولسا، ئۇمۇ ئۆرتەنسۇن.

ھەر كىشى ۋەسلىن تەمەننا ئەيلەسەم، نەۋمىد ئۆلەي،

ھەر كىشى ھەكىم سەنىڭ ۋەسلىڭ تەمەننا ئەيلەسە.

يېشىمى: سەندىن بۆلەك ھەرقانداق ئادەمنىڭ ۋەسلىنى ئارزۇ قىلسام، مۇرادسىز ئۆلەي؛ باشقىلارمۇ سېنىڭ ۋەسلىڭنى ئارزۇ قىلسا، مۇرادسىز ئۆلسۇن.

ئۆزگەلەر ھۆسنىن تەماشا ئەيلەسەم، چىقسۇن كوزۇم،

ئۆزگە بىر كۆز ھەمكى ھۆسنۇڭنى تەماشا ئەيلەسە.

يېشىمى: باشقىلارنىڭ ھۆسنىنى تاماشا قىلسام، كۆزۈم چىقىپ كەتسۇن؛ باشقا كۆز سېنىڭ ھۆسنۇڭنى تاماشا قىلسا، ئۇمۇ چىقسۇن.

غەير زىكرىن ئاشكارا ئەتسە، لال ئولسۇن تىلىم،

قايسى بىر تىل ھەمكى زىكرىڭ ئاشكارا ئەيلەسە.

يېشىمى: تىلىم سەندىن باشقا بىرسىنىڭ گېپىنى قىلسا، تۇتۇلۇپ قالسۇن؛ باشقا ھەرقانداق بىر تىل سېنىڭ گېپىڭنى قىلسا، ئۇمۇ تۇتۇلسۇن.

رەشكدىن جانىغا ھەر نەگىس كۆزى بىر شۆئلەدۇر،

باغ ئارا ناگاھ خىرام ئول سەرۋى رەئنا ئەيلەسە.

يېشىمى: ئۇ سەرۋى بويلۇق گۈزىلىم باغدا سەيىر قىلسا، باغدىكى ھەر بىر نەرگىس گۈلىنىڭ كۆزىمۇ كۈندەشلىكىنى قوزغاپ، جېنىمغا چۈشكەن ئوت بولۇپ تۇيۇلىدۇ.

يوق ئاغىزدىن نۇكتە ئايتۇر مەھۋەشىمدەك بولماغاي،

گەر قۇياش ھەر زەررەسىدىن بىر مەسھا ئەيلەسە.

يېشىمى: ئەگەر قۇياش ئۆزىنىڭ ھەر بىر زەررىچىسىنى ھايات بېغىشلىغۇچى ئىيساغا ئايلاندۇرغان تەقدىردىمۇ، ئۇ يەنىلا مېنىڭ ئۇ ئويماقتەك كىچىككىنە ئېغىزىدىن بال تېمىتىپ سۆزلەيدىغان گۈزىلىمگە يېتەلمەيدۇ.

ئاقىبەت جانىمغا يەتتى، ئەي خۇشا مۇغكىم، مەنى،

بىر قەدەھ بىرلە جەرابات ئىچرە رۇسۋا ئەيلەسە.

يېشىمى: ئىشق ئاقىۋەت جېنىمغا تاقالدى. ئەمدى مەيپۇرۇش بىر قەدەھ بىلەن، مېنى مەيخانىدا رەسۋا قىلسا ياخشى بولاتتى.

كەلتۇرۇڭ دەفئى جۇنۇنۇمغە پەرىخان، يوق تەبىب،

كىم ئول ئەنسەبدۇر پەرى ھەر كىمنى شەيدا ئەيلەسە.

يېشىمى: مېنىڭ ساراڭلىقىمنى ساقايتالايدىغان دوختۇر يوق. پېرخۇن چاقىرىڭلار، پەرىگە ئاشىق بولغان ئادەمگە شۇ ئامال قىلىدۇ.

سۇھىدەك ھەر دەمدە گەردۇن قويماغاي ئاسارىنى،

ناگاھ ئەھلى سىدق كۆڭلى مېھرىن ئىفشا ئەيلەسە.

يېشىمى: سادىق كىشىلەر كۆڭۈل مېھرىنى ئاشكارىلىسىلا، پەلەك سۇبھىدەك دائىم ئۇنىڭدىن ھېچبىر نىشانە قويمايدۇ.

دەھر شوخىغا، نەۋائىي، سەيد بولما، نەچەكىم،

گۈن ئىزارى ئۇزرە تۇن زۇلفىن مۇتەررا ئەيلەسە.

يېشىمى: ئەي نەۋائىي، ھەتتا كۈندەك ئاق يۈزى ئۈستىگە تۈندەك قارا چاچلىرىنى يايغان تەقدىردىمۇ، جاھان گۈزىلىنىڭ دامىغا چۈشۈپ قالما.

تەئەززە چۇشۇرگىسى

دەھر شوخىغا، نەۋائىي، سەيد بولما، نەچەكىم،

گۈن ئىزارى ئۇزرە تۇن زۇلفىن مۇتەررا ئەيلەسە.

يېشىمى: ئەي نەۋەئىي، ھەتتا كۈندەك ئاق يۈزى ئۈستىگە تۈندەك قارا چاچلىرىنى يايغان تەقدىردىمۇ، جاھان گۈزىلىنىڭ دامىغا چۈشۈپ قالما.

نۇسخە

ياشۇرۇن دەردىمنى زاھىر قىلدى ئەفغان ئاقىبەت،

ئاسراغان سىررىمنى يايدى سىيلى مىژگان ئاقىبەت.

يېشىمى: ئاھ - زارىم يوشۇرۇن دەردىمنى ئاخىر ئاشكارىلىۋەتتى؛ ساقلاپ كەلگەن سىررىمنى بولسا، كىرپىكىم كەلكۈنى يېيىۋەتتى.

ياشۇرۇپ ئەردىم باغىر چاكىنى، ۋاھكىم، قىلدى فاش،

ھەر تەرەپ كۆزدىن تەرەششۇھ ئەيلەگەن قان ئاقىبەت.

يېشىمى: باغرىم چاكلىرىنى يوشۇرۇپ يۈرەتتىم، ۋاي دەرىغ، كۆزۈمدىن سىرغىپ چىققان تارام - تارام قانلار ئۇنى ئاخىر پاش قىلىۋەتتى.

تىغى ھەجرىڭدىن نىھان كۆكسۈم شىكافىن، ئاھكىم،

ئەلگە رەۋشەن ئەيلەدى چاكى گىرىبان ئاقىبەت.

يېشىمى: جۇدالىقىڭ تىغىدىن كۆكسۈمدە ھاسىل بولغان يوشۇرۇن تۆشۈكچىلەر ياقامنىڭ يىرتىلىشى بىلەن ئەلگە ئاشكارا بولۇپ كەتتى.

ۋايكىم، كۆكسۈم شىكافىدىن ئۇلۇسقا بولدى فەھم،

ئىشق ئوتى باغرىمغا قويغان داغى پىنھان ئاقىبەت.

يېشىمى: ۋاي، كۆكسۈمدىكى تۆشۈكلەرنى كۆرگەن كىشىلەر ئۇنىڭ ئەمەلىيەتتە، ئىشق ئوتىنىڭ يۈرىكىمدە پەيدا قىلغان يوشۇرۇن يارىلىرى ئىكەنلىكىنى سېزىۋالدى.

شەۋقىدىن دەم ئۇرمايىن، بىدادىغا خۇرسەند ئەدىم،

ۋاھكى، بولدۇم ھەجرىدىن رۇسۋايى دەۋران ئاقىبەت.

يېشىمى: ئىشتىياقىمدىن سۆز ئاچماي، مەن ھەتتا ئۇنىڭ زۇلمىدىنمۇ خۇشال ئىدىم. ۋاي ئېست، جۇدالىقتا ئاخىرى بۇنىڭدىنمۇ مەھرۇم بولۇپ، رەسۋايى ئالەم بولدۇم.

گەر بۇدۇر كافىر كۆزۈ زۇننار زۇلفى، ئەي فەقىھ،

بولغۇدەكمەن دەير ئارا مەستۇ پەرىشان ئاقىبەت.

ئەي قازى ئاخۇنۇم، ئۇنىڭ قارا كۆزى بىلەن زۇننار چېچى مۇشۇنداق مەھلىيا قىلارلىق بولىدىغان بولسا، مەن ئاخىر قاۋاقخانىلاردا، مەست ۋە پەرىشان بولۇپ ئۆتىدىغان ئوخشايمەن.

ئىشق كويىدا جۇنۇنۇمنى مۇنادى ئەيلەدى،

ھەجر تاشىدىن مۇنەققەش جىسمى ئوريان ئاقىبەت.

يېشىمى: ھىجران تاشلىرىنىڭ زەربىسىدىن گۈل چېكىلگەن يالىڭاچ بەدىنىم ئاقىۋەت ئىشق كوچىسىدا، ساراڭلىقىمنى جاكارلاپ جار سالدى.

دەھر بوستانى ئارا سەركەش نىھالى كۆرمەدۈك،

سايە يەڭلىغ بولماغاي يەر بىرلە تەكسان ئاقىبەت.

يېشىمى: زامان بوستانىدا، نى - نى تىك ئۆسكەن دەرەخلەرنىڭ ئاقىۋەت ئۆز سايىسىغا ئوخشاش يەر بىلەن يەكسان بولماي قالغىنىنى كۆرمىدىم.

ئى نەۋائىي، دەۋلەتى باقىي تىلەرسەن ۋەسلىدىن،
ئانى كەسب ئەتمەك فەنا بولماي نە ئىمكان ئاقىبەت.

يېشىمى: ئى نەۋائىي، ئۇنىڭ ۋىسالىدىن مەڭگۈلۈك دۆلەتكە ئېرىشمەكچى بولىسەن، ئەمما ئۆزلۈكنى يوق قىلماي تۇرۇپ، ئۇنىڭغا ئېرىشىش مۇمكىنمۇ، ئاخىر؟

نۇسخە چۇشۇرگىسى

ئەي نەۋائىي، دەۋلەتى باقىي تىلەرسەن ۋەسلىن،
ئانى كەسب ئەتمەك فەنا بولماي نە ئىمكان ئاقىبەت.

يېشىمى: ئەي نەۋائىي، ئۇنىڭ ۋىسالىدىن مەڭگۈلۈك دۆلەتكە ئېرىشمەكچى بولىسەن، ئەمما ئۆزلۈكنى يوق قىلماي تۇرۇپ، ئۇنىڭغا ئېرىشىش مۇمكىنمۇ، ئاخىر؟

مۇستەھراد

تۈن ئاقشام بولدى - يۇ، كەلمەس مەنى شەمئى شەبىستانىم،
بۇ ئەندۇھ ئوتىدىن ھەر دەم كۆيەر پەرۋانەدەك جانىم.

يېشىمى: كەچ بولۇپ كەتتى، ئەمما كېچەمنى يورۇتقۇچى چىرىغىم كەلمىدى. بۇ قايغۇ ئوتىدا، جېنىم ھەر نەپەستە پەرۋانىدەك كۆيۈپ كېتىۋاتىدۇ.

نە غەم كۆرگۈزسە كۆكسۇم پارەسىن چاكى گىرىبانىم،
كۆرۈنمەس بولسا كۆكسۇم يارەسىدىن داغى پىنھانىم.

يېشىمى: ياقامنىڭ يىرتىقىنىڭ تىلىنغان كۆكسۈمنى كۆرسىتىپ قويۇشىدىن غەم قىلمايمەن، لېكىن يۈرىكىمنىڭ يارىسىدىن يوشۇرۇن داغلىرىم كۆرۈنۈپ قالمىسا بولاتتى.

غەمىدىن دۇررى مەكنۇندەك سىرىشكىم ئاقتى جەنھۇندەك،
مۇزەييەن قىلدى گەردۇندەك جەھاننى ئەشكى غەلتانىم.

يېشىمى: ئۇنىڭ غېمىدە، مەرۋايىتتەك ياشلىرىم ئامۇ دەرياسىدەك ئاقتى؛ ياش ئۇنچىلىرىم جاھاننى يۇلتۇزلۇق ئاسماندەك بېزىدى.

فەلەك ھەم تولدى كەۋكەبدىن، قۇياش ھەم تۈشتى ئەشھەبدىن،
كەلىپ تۈشمەس بۇ مەركەبدىن، مەنىڭ خۇرشىدى رەخشانىم.

يېشىمى: پەلەك يۇلتۇزغا تولدى، قۇياشمۇ دۇلدۇلدىن چۈشتى؛ بىراق، مېنىڭ نۇرلۇق قۇياشىم ئاتتىن چۈشكىنى يوق.

جەھاننى زۇلمەت ئەتتى چەھ، بۇ زۇلمەت ئىچرە ئۆلگۈم، ۋاھ،
ماڭا بولساڭ نە خىزرى روھ، نەتىپ ئەي ئابى ھەيۋانىم.
يېشىمى: زۇلمەت (قاراڭغۇلۇق) جاھاننى زىندانغا ئايلاندۇردى، بۇ زۇلمەت ئىچىدە ئۆلىدىغان ئوخشايمەن. ئەي ئابىھاياتىم، مېنى ساڭا باشلايدىغان خىزىر بارمۇ؟

دەمە كۆكتىن قۇياش كەتمىش، فەلەككە تىيرەلىك يەتمىش،
ئول ئاي ھەجرىدە يار ئەتمىش فەلەكنى دۇدى ئەفغانىم.
يېشىمى: «كۆكتىن قۇياش كېتىپ، جاھاننى قاراڭغۇلۇق باستى» دەپ قالما، ئۇ ئاينىڭ پىراقىدا چەككەن ئاھىمنىڭ تۈتۈنى جاھاننى قارايتىۋەتتى.

مۇستەھزاھ چۈشۈرگىسى

نەۋائىي كەبى ھىجراندىن بۇ ئاقشام ئۆلدۈم ئەفغاندىن،
غەمىم يوق بولسا يۈز جاندىن، يەتىپ گەر كەلسە جانانىم.
يېشىمى: مەن نەۋائىي بۇ ھىجران ئاخشىمىدا پىغان ئىچىدە ئۆلۈپ كېتىدىغان ئوخشايمەن؛ ئەگەر شۇ تاپتا جانانىم كېلىپ قالسا، بىر ئەمەس يۈز جېنىم بولسىمۇ، بەرسەم مەيلى ئىدى.

جۇلا

گەردۇندىن ئۆتەر نالەيۇ زارىم كەچەلەردە،
بىلمەس نەتەي ئول ماھى ئىزارىم كەچەلەردە.
يېشىمى: كېچىلىرى نالە - زارىم پەلەكتىن ئاشىدۇ. قانداق قىلارمەن، ئۇ ئاي يۈزلۈكۈم بۇنى تېخى بىلمەيدۇ.

زەھرە يارىلۇر، دەردى فىراقىندا كۆڭۈلدىن،
ئاھىكى چىقار ئوق كەبى يارىم كەچەلەردە.
يېشىمى: تۇ نىسپىلىرىدا، جۇدالىقىڭ دەردىدىن يۈرىكىمدىن ئوقتەك ئېتىلىپ چىققان ئاھىم ئۆتنى يېرىۋەتكۈدەك قىلىۋاتىدۇ.

يوقتۇر غەمۇ رەنجۇ ئەلەمۇ قايغۇدىن ئۆزگە،
ھەجرىڭدە مەنىڭ ھەمدەمۇ يارىم كەچەلەردە.

يېشىمى: سەندىن ئايرىلغاندىن بۇيان، كېچىلىرى ماڭا رەنج - غەم، قايغۇ - ئەلەمدىن باشقا ھەمدەم بولىدىغان دوست - يار يوق.

ئاغزى دەمىدۇر شامۇ سەھەر نۇقلۇ شەرابىم،
لەئلى غەمىدۇر دەفئى خۇمارىم كەچەلەردە.
يېشىمى: ئۇنىڭ ئېغىزى ھەققىدىكى پاراڭلار ئەتىگەندىن كەچكىچە ماڭا غىزا ۋە شاراب بولىدۇ، ياقۇت لېۋىنىڭ غېمى كېچىلىرى خۇمارىمنى باسىدۇ.

ھىجران چەرىكى بەسكى ئۇرۇر جانغا شەبىخۇن،
دۇنيانى تۇتار گەردۇ غۇبارىم كەچەلەردە.
يېشىمى: ھىجران لەشلىرى جېنىمغا شۇنداق قاتتىق ھۇجۇم قىلىدۇكى، كۆتۈرۈلگەن چاڭ - توزانلىرىم كېچىلىرى جىمى ئالەمنى قاپلايدۇ.

ياد ئەيلەسەم ئول شوخ قاراقچى قارا كۆزنى،
قالماس نەتەيىن سەبرۇ قەرارىم كەچەلەردە.
يېشىمى: قانداق قىلارمەن، ئۇنىڭ ئاشۇ شوخ قاراقچى قارا كۆزلىرىنى ئەسلىسەم، كېچىلىرى سەۋر - تاقىتىم قالمايدۇ.

زۇلفى غەمىدىن ئۆلسەم ئاتايى بىكىن ئەلگە،
بولغۇسىدۇرۇر يارى مەزارىم كەچەلەردە.
يېشىمى: مەن ئاتايى ئۇنىڭ چاچلىرىنىڭ غېمىدە ئۆلۈپ كەتسەم، مازىرىم كېچىلىرى ئەلگە يار بولغاي.

سەنەم

چىقتى ناگاھ مەھۋەشى رەنگىنى گۈلنار ئەيلەگەچ،
ھەلقە - ھەلقە زۇلفىنى بويىغا زۇننار ئەيلەگەچ.
يېشىمى: تۇساتتىن بىر ئايجامال ئانار گۈلىدەك كۆركەم - گۈزەل كىيىنگەن، بۇدرە چاچلىرىنى بويىغا زۇننار قىلغان ھالدا چىقىپ كەلدى.

ئىككى جادۇ كۆزلەرىگە ئەھلى ئەلەم بەندەدۇر،
ئىسمى ئەئزەم ساچلارى بويىندا تۇرمار ئەيلەگەچ.
يېشىمى: چاچلىرى بويىنغا ئىسمى ئەزەمدەك تۇمار قىلىۋالغان، سېھىر يېغىپ تۇرىدىغان ئىككى كۆزگە جاھان ئەھلى قۇل بولىدۇ.

مەن يەتمىگە بىر نەزەر قىلمادى ئول ماھ پەيكەرى،

خەلقنىڭ بەدنامىدىن، مەندىن يامان ئار ئەيلەگەچ.

يېشىمى: ئۇ ئاي سۈپەت گۈزەل خەلقنىڭ بەدنامىغا قېلىشىنى مەندىنمۇ بەك ئار - نومۇس ھېسابلىغاچ، مەن يېتىمغا نەزەر سېلىپمۇ قويمىدى.

پىستە ئاغزىنىڭ ئىچىدە تىشلەرى دۇردانەدۇر،

سۆزلەرى قەندىن لەزىز، شىرىن گۇفتار ئەيلەگەچ.

يېشىمى: پىستىدەك ئاغزىدىكى چىشلىرى گويا مەرۋايىتتا ئوخشايدۇ؛ ئۇنىڭ سۆزلىرى شېرىنلىكتە قەندىنمۇ لەززەتلىك.

ئاتتى مىژگان ئوقلارىن ئىكى قاراقچى كۆزلەرى،

بولدى بۇ جىسمىم زەئىف، باغرىمنى ئەفگار ئەيلەگەچ.

يېشىمى: ئىككى قاراقچى كۆزى كىرپىك ئوقلىرىنى ئاتقاندى، دەل يۈرىكىمگە تېگىپ يارىدار قىلغاچ، جىسمىم زەئىپلەشتى.

ناگاھان كۆردۈم تۈشۈمدە ئاي يۈزىنىڭ شەۋقىنى،

ئول زەمان يانىمدا يوق، ئۇيقۇمنى بىدار ئەيلەگەچ.

يېشىمى: چۈشۈمدە ئاي يۈزىنىڭ خۇشاللىق يېغىپ تۇرغان ھالىتىنى كۆرگەنىدىم، دەرھال ئويغىنىپ قارىسام، ئۇ يېنىمدا يوق.

نەۋبەتىيكىم يار كويىدا مۇجاۋىر بولدىكىم،

مالىنى ھەم باشىنى، جانىنى ئىسار ئەيلەگەچ.

يېشىمى: نەۋبەتي يارنىڭ كوچىسىدا ماكان تۇتۇپ، ئۇنىڭغا مال - مۈلكى، بېشى ۋە جېنىنى چاچقۇ قىلدى.

چوك سەلىقە

كۆردۈم يۈزۈڭنى دىۋانە بولدۇم،

ئەقلۇ ھۇشۇمدىن بىيگانە بولدۇم.

يېشىمى: يۈزۈڭنى كۆردۈم - دە، ئەقىل - ھۇشۇمدىن ئايرىلىپ، ساراڭلا بولدۇم.

تارتىپ جەفايىڭ ئۆلسەم يولۇڭدا،

يانماسمەن ھەرگىز مەردانە بولدۇم.

يېشىمى: جاپايىڭنى تارتىپ ئىشقىڭ يولىدا ئۆلۈپ كەتسەممۇ ھەرگىز يانمايمەنكى، مەن شۇنداق مەردانە بولدۇم.

بولدۇم جەھاندا رۇسۋايى ئەلەم،

ياخشى، يامانغا ئەفسانە بولدۇم.

يېشىمى: جاھاندا رەسۋايى ئەلەم بولدۇم، ياخشى - ياماننىڭ ھەممىسىگە سۆز - چۆچەك بولۇپ بەردىم.

كەۋسەر شەرابى يادىمغە كەلمەس،

لەئلىڭ غەمىدىن مەستانە بولدۇم.

يېشىمى: ياقۇتتەك لېۋىڭ غېمى بىلەن مەست بولغانلىقىم ئۈچۈن، كەۋسەر شارابى يادىمغىمۇ كەلمەيدۇ.

يۈمدۇم كۆزۈمنى سەندىن بۆلەكدىن،

كەچتىم باردىن رىندانە بولدۇم.

يېشىمى: سەندىن باشقىغا قارايدىغان كۆزۈممۇ يوق، ھەممىدىن كەچتىم، مانا شۇنداق باتۇر بولدۇم.

ئىشقىڭ مەيىگە پۇر بولدى جىسمىم،

ھەم ساقىي ھەم مەي، پەيمانە بولدۇم.

يېشىمى: ۋۇجۇدۇم ئىشقىڭ شارابىغا پۈركەندى: شۇ تاپتا ھەم ساقىي، ھەم مەي، ھەم قەدەھ بولدۇم.

بىر قەترە ئەردىم، چۆكتۈم تەڭىزگە،

كىردىم سەدەفكە دۇردانە بولدۇم.

يېشىمى: مەن بىر تامچە ئىدىم، دېڭىزغا چۆكتۇم، سەدەپكە كىردىم - دە، مەرۋايىت ۋانىسىغا ئايلاندىم.

كۆردۈرمەسە ئوت بولماس يىغاچ چوغ،

ئىشق ئوتى بىرلە ھەمخانە بولدۇم.

يېشىمى: ئوت كۆيدۈرمىسە ياغاچ چوغقا ئايلىنالمايدۇ، شۇ تاپتا ئىشق ئوتى بىلەن بىر يەردە بولدۇم.

بولدۇم فەنا مەن تۇفراغ ئىچىدە،

بىر دانە ئەردىم، مىڭ دانە بولدۇم.

يېشىمى: تۇپراق ئىچىگە كۆمۈلدۈم. بىر دانە دان ئىدىم، مىڭ دانە بولدۇم.

ئەۋۋەل ئوتىدا بۇد ئولدى نابۇد،

جان جانغا كىردى، جانانە بولدۇم.

يېشىمى: دەسلەپ ئۇنىڭ ئوتىدا بارلىقىم نابۇت بولدى. كېيىن جان جانغا قوشۇلۇپ كەتتى، جانانغا ئايلاندىم.

تەگدى كۆزۈڭدىن ھەر دەمدە مىلىڭ ئوق،
ئەۋۋەل ئەدىم دەشت، گۈلخانە بولدۇم.
يېشىمى: كۆزۈڭدىن ھەر نەپەستە مىڭ ئوق كېلىپ تەگدى، ئىلگىرى دەشت ئىدىم، ئەمدى گۈلخانا بولدۇم.

بىر نەچە يىلدۇر ياردىن جۇدامەن،
بىلمەم ئۆزۈمنى، ئايا، نە بولدۇم.
يېشىمى: ياردىن جۇدا بولغىنىمغا بىر نەچچە يىل بولدى، ھەي، شۇ تاپتا ئۆزەمنىڭ نېمە بولغانلىقىمنىمۇ بىلمەيمەن.

قويماس دەردىلەر مەئمۇرەدە گەنج،
ئاباد ئەدىممەن، ۋىيرانە بولدۇم.
يېشىمى: خەزىنىنى ئاۋات يەردە قويمايدۇ، دېيىشىدۇ، شۇڭا بۇرۇن ئاۋات بولغان بولسام، ئەمدى ۋەيرانە بولدۇم.

گۇمنام، مەي سۇن، كىم بولسا مەيخور،
مەسجىد ئەمەسمەن، مەيخانە بولدۇم.
يېشىمى: ئەي گۇمنام، كىم ئەي ئىچسە، سۇنۇپ بېرىۋەر. مەن ئەمدى مەسجىد ئەمەس، مەيخانا بولدۇم.

كىچىك سەلىقە

يارنىڭ كويىدا مەن دىۋانە بولدۇم ئاقىبەت،
خەلق ئاراسىدىن چىقىپ بىيگانە بولدۇم ئاقىبەت.
يېشىمى: يارنىڭ كوچىسىدا ئاخىر ساراڭ بولۇپ قالدىم. جامائەتچىلىكتىن ئايرىلىپ قالدىم، ئەلدىن ياتلىشىپ كەتتىم.

كەلمەگەي ئەلەمگە سەندەك مەھۋەشى، ئى نازەنىن،
ئىشتىياقىڭ كەيفىدە مەستانە بولدۇم ئاقىبەت.
يېشىمى: سەندەك بىر گۈزەل دۇنياغا يەنە كەلمىسە كېرەك. ئەي نازىنى، ئىشتىياقىڭ خۇمارىدا ئاقىۋەت مەستانە بولدۇم.

ئەلگە ئىشرەت باغىدا خۇرۇملىقۇ دىلشادلىق،
مەن غەرىبىڭ غەم بىلە ھەمخانە بولدۇم ئاقىبەت.

يېشىمى: كىشىلەرگە ئىشرەت بېغىدا شات - خورامىلىق يار بولسا، مەن غېرىبىلىك ئاخىرى غەمگە ھەمدەم - ھەمماكان بولدۇم.

بىر زەمان يوقتۇر ماڭا ئارام ئىلە سەبرۇ قەرار،
ئاي يۈزۈڭنىڭ شەمئىغە پەرۋانە بولدۇم ئاقىبەت.
يېشىمى: ئاي يۈزۈڭنىڭ چىرىغىغا ئاخىر پەرۋانە بولدۇم، ماڭا ئەمدى بىردەممۇ ئارامىلىق يوق، سەۋر - تاقىتىم تۈگىدى.

ئىكى شەھلا كۆزلەرىڭ كۆڭلۈم قۇشىنى قىلدى سەيد،
چۇغز يەڭلىغ مەسكەنى ۋىيرانە بولدۇم ئاقىبەت.
يېشىمى: شەھلا كۆزلىرىڭ كۆڭلۈم قۇشىنى ئوۋلاپ كەتتى، مەن ئەمدى ھوقۇشقا ئوخشاش ۋەيرانىغا ماكانلاشتىم.

ئەي يارانلار، يارنىڭ ۋەسلى مەنى قىلدى خۇمار،
مۇتتەسىل ئاستانەئى مەيخانە بولدۇم ئاقىبەت.
يېشىمى: ئەي دوستلار، مېنى يار ۋەسلى خۇمار قىلدى. ئاخىرى مەيخانا بوسۇغىسىغا ماكانلاشتىم.

ساقىيا، مەي تۇت ماڭا جامى مۇھەببەت تولدۇرۇپ،
نەۋبەتىيكىم تەشنەلەب رىندانە بولدۇم ئاقىبەت.
يېشىمى: ئەي ساقىي، مەن نەۋبەتىي ئاقىۋەت ئىشق ئوتىدا چاڭقىغان بىر باتۇرغا ئايلاندىم. مۇھەببەت قەدىھىنى تولدۇرۇپ ماڭا مەي تۇت!

كىچىك سەلىقە چۇشۇرگىسى

ساقىيا، مەي تۇت ماڭا جامى مۇھەببەت تولدۇرۇپ،
نەۋبەتىيكىم تەشنەلەب رىندانە بولدۇم ئاقىبەت.
يېشىمى: ئەي ساقىي، نەۋبەتىي تەشنالىقتىن ئاخىر باتۇرغا ئايلاندى. ئەمدى ئۇنىڭغا مۇھەببەت قەدىھىنى لىق تولدۇرۇپ مەي تۇت!

تەئكىد

سوراپ كۆلبەم سارى كەلدى مەنى ئول شوخ ياد ئەيلەب،
غەمىن كۆڭلۈمنى ھىجران غۇسسەسىندىن ۋاھكى، شاد ئەيلەب.

يېشمى: ئۇ شوخ مېنى ياد ئېتىپ، كۆلبەمگە يوقلاپ كەلدى. كۆڭلۈمنى جۇدالىقنىڭ غەم - غۇسسىلىرىدىن تازىلاپ، خۇشال قىلدى.

يولدا مەن كىم ئول بىدادنىڭ دادىمنى تاپماقكىم،
قويۇپ باشنى يۈز مەندەك، تۇرار يولدا داد ئەيلەب.

يېشمى: مەندەك يۈزلىگەن كىشىلەر ئۇنىڭ يولىدا باش قويۇپ ئەرز - دادىنى ئېيتىپ تۇرىۋاتسا، مەن ئۇ زالىمغا قانداقمۇ دادىمنى يەتكۈزەلەيمەن؟

بولۇپسەن كۆپ چەمەن گۈللارىغا مەغرۇر، ئەي بۇلبۇل،
تەگەر بادى جەزان ئاخىر، نە قىلغۇڭ ئىئتىماد ئەيلەب.

يېشمى: ئەي بۇلبۇل، چەمەننىڭ گۈللىرى بىلەن كۆپ مەغرۇرلىنىدىكەنسەن، كۈز شامىلى ئاخىر ئۇنى خازان قىلىدۇ، ئۇنىڭغا ئىشىنىپ نېمە قىلىسەن؟

دەرىيغا، تىيرە قىلدىڭ روزگارىم ئاقىبەت، ئەي شوخ،
خەتتىڭ كۆز مەردۇمىدىن ھەل قىلىپ مۇشكىن سەۋدا ئەيلەب.

يېشمى: ئەي شوخ، كۆز قارچۇقۇڭنىڭ سىياھىدىن قارايغان ئىپاردەك مېيىقلىرىڭ بىلەن ئاقىۋەت روزىگارىمنى (بارلىقىمنى، دۇنيايىمنى) قارايتىۋەتتىڭ.

بوسۇغاڭغا قوياي باشىمنى دەپ دەرگاھىڭە كەلدىم،
مەنى ياندۇرماغىل ئۇشبۇ ئىشىكدىن بىيمۇراد ئەيلەب.

يېشمى: بوسۇغاڭغا باش قوياي دەپ دەرگاھىڭغا (ھوزۇرۇڭغا، ئالدىڭغا) كەلدىم، مېنى نائۈمىد قىلىپ، ئىشىكىڭدىن ياندۇرما.

تۇرارغا، ئابىدا، بىر كۈنچى غۇربەت ئالەم ئەھلىدىن،
چىق ئەمدى تەرك ئەتىپ ھىرسۇ ھەۋانى خەيرباد ئەيلەب.

يېشمى: ئەي ئابىد، بىر غۇربەت بولۇڭدا ماكان تۇتماقچى بولساڭ، ئەمدى ھېرىسمەنلىك ۋە ھاۋايى ھەۋەسنى تەرك ئېتىپ، ئەلەم ئەھلى ئارىسىدىن چىقىپ كەتكىن.

داستان

بىرىنچى داستان

بەھار بولدى گۈل ئاچىلدى،
مەنىڭ كۆڭلۈم ئاچىلماسمۇ.
بۇلبۇل قانى كۆپ ساچىلدى،
مەنىڭ قانىم ساچىلماسمۇ.

يېشىمى: باھار بولدى، گۈل ئېچىلدى، مېنىڭ گۈلۈم ئېچىلماسمۇ؟ بۇلبۇل قېنى كۆپ چېچىلدى، مېنىڭ قېنىم چېچىلماسمۇ؟

ئەمدى مەندىن دۆلەت كەتتى،
رەقىبلەرغە نەۋبەت يەتتى.
خەبەرىم يوق گۈل ئاچىلدى،
مەنىڭ گۈلۈم ئاچىلماسمۇ.

يېشىمى: ئەمدى مەندىن بەخت - دۆلەت كەتتى، رەقىپلەرگە نۆۋەت كەلدى. ھېچ ئاڭلاپ باقمىغان گۈللەر ئېچىلىپ كەتتى، مېنىڭ گۈلۈم ئېچىلماسمۇ؟

يارىم يۈرگەن باغلار قالدى،
باغ ئىچىندە زاغلار قالدى،
يۈرەكلەردە داغلار قالدى،
يەنە شەراب ئىچىلمەسمۇ.

يېشىمى: يارىم يۈرگەن باغلار قالدى، باغى ئىچىدە قاغا - قۇزغۇنلار قالدى. يۈرەكلەردە داغلار قالدى، يەنە شاراپ ئىچىلمەسمۇ؟

سەنەم دەر: ئۆمرۈم سەيقەلى،
كەلدى مۇھەببەت بۇلبۇلى،
ئاچىلدى باغلارنىڭ گۈلى،
مەنىڭ گۈلۈم ئاچىلماسمۇ.

يېشىمى: سەنەم ئېيتىدۇ: ئۆمرۈمنىڭ شەنىگە مۇھەببەت بۇلبۇلى كەلدى، باغلارنىڭ گۈللىرى ئېچىلدى، ئەمدى مېنىڭ گۈلۈم ئېچىلماسمۇ؟

ئىككىنچى داستان

مۇندى كەتەر بولدۇڭ زالىم ئاغالار،
ھەرنە كۆرگەنىڭنى بەيان دەگەيسەن.
يالغۇز ھەمراھ قالدى چاھنىڭ ئىچىندە،
ئۆلگەنى يوق، ئەسەن - ئەمان دەگەيسەن.

يېشىمى: زالىم ئاكىلار بۇ يەردىن كېتىدىغان بولدۇڭلار. كۆرگەنلىرىڭلارنى سۆزلەپ بەرگەيسىلەر. «يالغۇزلا ھەمراھ قۇدۇقنىڭ ئىچىدە قالدى، ئۇ تېخى ھايات، ئامان - ئېسەن» دېگەيسىلەر.

نە يامان سەۋداغا قالىپدۇر باشىم،
يەگەنىم، - ئىچكەنىم - زەھردۇر ئاشىم،

كۆزۈمنى ئويدىلار ئۆز قارىنداشىم،

ئۆلفەتداشى يىلان - چايان دەگەيسەن.

يېشىمى: بېشىم قانداق يامان سەۋدالىققا قالغان - هە! يېگىنىم - ئىچكىنىم زەهەر بولىۋاتىدۇ؛ كۆزۈمنى ئۆز قېرىنداشلىرىم ئويدى؛ «ئۈنىڭغا يىلان - چايانلار ئۆلەپتلىك قىلىۋاتىدۇ» دېگەيسلەر.

بىزلەر ئۈچۈن هىممەت كەمەر باغلاغان،

فىراقىمدا سىينەلەرىن داغلاغان،

كەلمەدى دەپ يولغا قاراپ زارلاغان،

شاه خۇسرەۋ ئاتامغا سەلام دەگەيسەن.

يېشىمى: مەن ئۈچۈن هىممەت كەمىرىنى باغلىغان، جۇدالىق ئوتۇمدا يۈرەكلىرىنى داغلىغان، «كەلمىدى» دەپ يولۇغا زارىقىپ قارىغان شاه خۇسرەۋ ۋە ئاتامغا «سالام» دېگەيسلەر.

توقۇز ئاي، توقۇز گۈن قورساق كۆتۈرگەن،

پەرۋىش ئەيلەب كەمالىمغا يەتكۈرگەن،

كەچەلەرى ئوخلاماي، ئاق سۈت ئەمدۈرگەن،

مېهرىبانىم ئانامغا سەلام دەگەيسەن.

يېشىمى: توققۇز ئاي، توققۇز كۈن مېنى قورساق كۆتۈرگەن؛ پەرۋىش قىلىپ، كامالىتىمگە يەتكۈزگەن؛ كېچىلىرى ئۇخلىماي، ئاق سۈتىنى ئېمىتكەن مېهرىبان ئانامغا «سالام» دېگەيسلەر.

نە يامان سەۋداغا قالىپدۇر باشىم،

يەگەنىم - ئىچكەنىم - زەهىردۇر ئاشىم،

كۆزۈمنى ئويدىلار ئۆز قارىنداشىم،

ئۆلفەتداشى يىلان - چايان دەگەيسەن.

يېشىمى: بېشىم قانداق يامان سەۋدالىققا قالغان - هە! يېگىنىم - ئىچكىنىم زەهەر بولىۋاتىدۇ؛ كۆزۈمنى ئۆز قېرىنداشلىرىم ئويدى؛ «ئۈنىڭغا يىلان - چايانلار ئۆلپەتلىك قىلىۋاتىدۇ» دېگەيسلەر.

بىزلەر ئۈچۈن هىممەت كەمەر باغلاغان،

فىراقىمدا سىينەلەردىن داغلاغان،

كەلمەدى دەپ يولغا قاراپ زارلاغان،

شاه خۇسرەۋ ئاتامغا سەلام دەگەيسەن.

يېشىمى: مەن ئۈچۈن هىممت كەمىرىنى باغلىغان، خۇدالىق ئويۇمدا يۈرەكلىرىنى داغلىغان، «كەلمىدى» دەپ يولۇمغا زارىقىپ قارىغان شاه خۇسرەۋ ئاتامغا «سالام» دېگەيسلەر.

توقۇز ئاي، توقۇز گۈن قوساق كۆتۈرگەن،

پەرۋىش ئەيلەب كامالىمغا يەتكۈرگەن،

كەچەلەرى ئۇخلاماي، ئاق سۈت ئەمدۈرگەن،

مېھرىبانىم ئانامغا سەلام دەگەيسەن.

يېشىمى: توققۇز ئاي، توققۇز كۈن ماڭا قورساق كۆتۈرگەن؛ پەرۋىش قىلىپ، كامالەتكە يەتكۈزگەن؛ كېچىلىرى ئۇخلىماي، ئاق سۈتىنى ئېمىتكەن مېھرىبان ئانامغا «سالام» دېگەيسىلەر.

يۈرەكىمدىن كەتمەس ھەرگىز فىراقى،

مۇرادقا يەتمەيىن ئۆچتى چىراقى،

ئەمدى ھەمراھلاردىن كەتمەس سوراقى،

گۈلچەمىلە سىڭلىمغا سەلام دەگەيسەن.

يېشىمى: يۈرىكىمدىن جۇدالىق سېغىنىسى ھەرگىز كەتمەس؛ مۇرادىغا يەتمەي چىرىغى ئۆچتى، ئەمدى ھەمراھلارغا سوراق تۈگىمەيدۇ؛ سىڭلىم گۈلچەمىلىگە «سالام» دېگەيسىلەر.

ئۆتتى يەئقۇب ئوغلى داغدا يۈرەكى،

كۆزۈم ئويۇلغان بىلەن يوقتۇر كەرەكى،

ئاخىر دەمدە ھەمراھجاننىڭ تىلەكى،

ھەقدىن سورار گەۋھەرى ئىمان دەگەيسەن.

يېشىمى: مەن ياقۇپ ئوغلىنىڭ يۈرىكى داغ ئىچىدە ئۆتتى؛ كۆزۈم ئويۇلغان بولسىمۇ كېرەك يوق؛ «ھەمراھجاننىڭ ئاخىرقى تىنىقتىكى تىكى ئاللاھتىن ئىمان گۆھىرىنى تىلەشتىنلا ئىبارەتتۇر» دەڭلار.

ئۈچىنچى داستان

تەتۈر فەلەكىنىڭ دەردىدىن،

يۈرەكىمدە داغلار قالدى.

بۇلبۇل كەتتى گۈلزارىمدىن،

چەمەنزارلى باغلار قالدى.

يېشىمى: تەتۈر فەلەكنىڭ دەردىدىن، يۈرىكىمدە داغلار قالدى. گۈلزارىمدىن بۇلبۇللار ئۇچۇپ كەتتى، چىمەنزار باغلار ئەمدى ئۆتمۈش بولۇپ قالدى.

مۇندا قالدى ۋەتەن جايىم،

خەزان بولدى چاھار باغىم،

يارىم بىلەن ئۆتكەن چاغىم،

قەدىيم گۈزەل جايلار قالدى.

يېشىمى: ۋەتەن - يۇرتۇم قالدى؛ تۆت پەسىللىك بېغىم غازاڭ بولدى؛ يارىم بىلەن ئۆتكەن چاغلار، قەدەم ئىزىمىز بار قەدىيمى گۈزەل جايلار ئەمدى ئۆتمۈش بولۇپ قالدى.

ئاسان قىلغىل مۇشكىلىمنى،
ياقىن قىلغىل مەنزىلىمنى.
ئۈچۈردۈمەن بۇلبۇلۇمنى،
باغىم ئىچرە زاغلار قالدى.

يېشىمى: مۇشكۇلۇمنى ئاسان قىلغىن، كۆزلىگەن مەنزىلىمنى يېقىن قىلغىن؛ بۇلبۇلۇمنى ئۈچۈرۈپ قويدۇم، ئەمدى بېغىمدا قارغا - قۇزغۇنلار قالدى.

باغبان ئانا مېھربانىم،
مەندىن ئۆتتى بۇ دەۋرانىم.
يۈرەكىمدە كۆپ ئەرمانىم،
خۇشمۇ ئەسىل چاغلار قالدى.

يېشىمى: باغۇەن كەبى پەرۋىشكار مېھرىبان ئانا، ئەمدى مېنىڭ دەۋرىم ئۆتۈپ كەتتى، يۈرىكىمدە جىق ئارمانلىرىم قالدى، ھەي ... ، شۇنداق ئېسىل چاغلار ئەمدى ئۆتمۈش بولۇپ قالدى - دە !

مەشرەب

بىرىنچى مەشرەب

شۇكر لىللاھ، ھالەتىم زاھىر بولۇپدۇر يارغا،
ئەمدى يار ئالدىدا ئۆزنى كۆرسەتەي ئەغيارغا.

يېشىمى: ئاللاھقا شۈكۈر، ئەھۋالىم يارغا ئايان بولۇپتۇ، ئەمدى يار ئالدىدا تۇرۇپ رەقىبلەرگە ئۆزۈمنى بىر كۆرسىتەي.

سەير ئۈچۈن كىرسە گۈلىستان ئىچرە ئول سەرۋى رەۋان،
بەندە ئولسۇن سەرۋى ئازاد ئول قەددى رەفتارغا.

يېشىمى: ئۇ سەرۋى بويلۇق گۈزەل يار سەيلە قىلغىلى گۈلىستانغا كىرگىنىدە، گۈزەل سەرۋى دەرىخى ئۇنىڭ كېلىشكەن بوي - تۇرۇقىغا قۇل بولسۇن.

ناز ئىلە تا ئاتلانىپ شەھر ئىچرە سالدى رۇستاخىز،
جان بىلەن بەردىم كۆڭۈل ئول دىلبەرى ئەييارغا.

يېشىمى: ناز - كەرەشمە بىلەن شۇنداق ئاتلىنىپ چىقتىكى، شەھەردە سۈرەن - چۇقان چىقىپ كەتتى، مەن ئۇ ھەييارغا جان بىلەن كۆڭلۈمنى بېرىۋەتتىم.

دوستلار، ئەيب ئەتمەڭىز قان يىغلاسام مەن زارنى،
بەس كەلە ئالمام نەتەي بۇ دىيدەئى خۇنبارغا.

يېشىمى: ئەي دوستلار، قان يىغلىسام، مەن بىچارىنى ئەيىپكە بۇيرۇماڭلار، نېمە ئۈچۈنكى كۆزلىرىمدىن قان تۆكۈشنى توختىتالمايۋاتىمەن.

ئەي سەئىد، ئول ياردىن تاپدىڭ مۇردىڭنى تەمام،
بارچەسى بولدى مۇيەسسەر، شۈكرى بىرۇ بارغا.

يېشىمى: ئەي سەئىدىي، ياردىن ھەممە مۇرادىڭنى تاپتىڭ، جىمىي تىلەكلىرىڭگە مۇيەسسەر بولدۇڭ، ئەمدى، بىر ۋە بار بولغان ئاللاھغا تەشەككۈر ئېيت!

ئىككىنچى ئاھاڭ

قىلسا مۇشكىن چىنىدىن ئۆترۈكى كاكۇل سىندۇرۇر،
لالەكىم دىل خۇن قىلۇر، بازارى سۈنبۇل سىندۇرۇر.

يېشىمى: ئىپار ھىدلىق جىڭگىلەك چاچلىرىنى كۆرسەتسە، لالىنىڭ باغرىنى قان قىلىپ، سۈنبۈلنىڭ بازىرىنى كاساتلاشتۇرىدۇ.

ئول خىرامان سەرۋى گۈلنار قىلسا گەر مەيلى چامەن،
سەرۋ ئاياغىغا يىقىلىپكىم ۋەلي گۈل سىندۇرۇر.

يېشىمى: ئۇ گۈليۈزلۈك يار ئەگەر گۈزەل سەرۋىدەك لەرزان مېڭىپ، چىمەنزارلىققا كىرىدىغان بولسا، گۈزەل سەرۋى دەرىخى ئۇنىڭ ئايىغىغا يىقىلىدۇ، ھەتتا گۈلمۇ خىجالەتچىلىكتە قالىدۇ.

ئەبرويى جانى خەيالى بولدى كۆزۈمدىن يىراق،
سىيللەرى كەلدى بۇ يولغا ئەمدىكىم بۇل سىندۇرۇر.

يېشىمى: جانانىنىڭ گۈزەل قاشلىرىنىڭ ئوي - خىيالى كەللامدىن يىراقلىشىۋېدى، ئۇنىڭ ئورنىغا كۆز يولۇمغا سەل كەلدى، ئەمدى بۇ مېنى سۇندۇرىدىغان بولدى.

ئۈچىنچى ئاھاڭ

تەگسە گۈلنىڭ پەردەسىغە سۇھبەتىدىن تازە نەم،
غەم تىكەنىدىن دىلى مەجرۇھ بۇلبۇل سىندۇرۇر.

يېشىمى: بۇلبۇلنىڭ سۆھبىتىدىن گۈلنىڭ يۈزىدە ئىسسىق ياش پەيدا بولسا، غەم تىكەنلىرى مىسكىن بۇلبۇلنىڭ دىلىنى سۇندۇرىدۇ.

ھافىزا، بۇ سىررى ۋەھدەتنى قولۇڭدىن بەرمەگىل،
تا خىيالى زۇھدى تەقۋانى تەۋەككۇل سىندۇرۇر.

يېشىمى: ئەي هافىز، بۇ ۋەھدەت (ئاللاھنىڭ بىرلىكى ۋە بارلىقى) سىرىنى (ھېكمىتىنى) قولدىن بەرمە، ئاللاھقا تەۋەككۇل قىلىش تەقۋادار زاھىدنىڭ ياللىنى سۇندۇرىدۇ.

ئىككىنچى مەشرەب

بىرىنچى ئاھاڭ

گۇل يۈزۈڭنى ئارزۇلاپ، يۈز - كۆزنى گۇلزار ئەيلەدى،
شەكەر ئەرنىڭنى تىلەپ جان، تەننى ئەفگار ئەيلەدى.

يېشىمى: گۇل سىنىڭ يۈزۈڭنىڭ ئارزۇسىدا، يۈز - كۆزىنى گۇلزار قىلدى؛ جان سىنىڭ شېكەر لېۋىڭنىڭ تىلىكىدە، تېنىنى مەجرۇھ قىلدى.

ئايمۇدۇر ياخۇد يۈزۈڭ خۇرشىدى تابان، ئەي سەنەم،
بار ئانىڭتەك شۇئلەسى كۆزلەرنى پەيكار ئەيلەدى.

يېشىمى: ئەي گۈزەل يار، يۈزۈڭنىڭ نۇرى كۆزلەرنى قاماشتۇردى، يۈزۈڭ ئايمۇ ياكى تاۋلىنىپ تۇرغان قۇياشمۇ؟

ئىلەتتى ئاغزىڭدىن ئوغۇرلاپ پىستە تارلىقنى، ئاڭا،
تۆز سۈيىن قۇيدىلار ئانچە، ئاندىن ئىقرار ئەيلەدى.

يېشىمى: پىستە كىچىكلىكنى سىنىڭ ئېغىزىڭدىن ئوغۇرلىغان ئىكەن، ئۇنىڭغا بىر مۇنچە تۇز سۈيىنى قۇيغاندىن كېيىن، ئاندىن بۇنى ئىقرار قىلدى.

ئەي مەسىھادەم بەگىم، بىر دەم بىلە بەرگىل شىفا،
شىيۋە بىرلە كۆزلەرىڭ جانىمنى بىمار ئەيلەدى.

يېشىمى: ئەي تىنىقلىرى هايات بېغىشلىغۇچى خېنىم، سىنىڭ خۇلقۇڭ بىلەن كۆزلىرىنىڭ مېنى كېسەلچان قىلدى، «سۇف!» قىلىپ بىر دەم سېلىش بىلەن شىپالىق بەرگىن.

ئىككىنچى ئاھاڭ

زاھىدىكىم كۆردى زۈلفۈڭ كۇفرىن، ئىماندىن كەچىپ،
بويىندا تەسبىھنى بەلگە زۇننار ئەيلەدى.

يېشىمى: قاپقارا چاچلىرىڭنى كۆرگەن زاھىت ئىماندىن كېچىپ، بويىندىكى تەسۋىسىنى بېلىگە باغلاپ، زۇننار قىلدى.

كۆڭلۈم ئەمگەنمەس بەلى سەن نەچە ئاچىغ سۆزلەسەڭ،

چۈن يارتىغدا ئوغان گۈل قۇخشەسىن خار ئەيلەدى.

يېشىمى: ھەر قانچە ئاچچىق سۆزلىسەڭمۇ، سېنىڭدىن كۆڭلۈم رەنجىمەيدۇ، چۈنكى ئاللاھ ئەزەلدىنلا گۈل تۈۋىدە تىكەن ياراتقان - دە.

ئىشق ئىشىن سەككاكىي ئەۋۋەل بىلمەيىن ئاسان كۆرۈپ،

ئاخىرى ئۆز جانىنىڭ ئىشىنى دۇشۋار ئەيلەدى.

يېشىمى: سەككاكىي ئىشق - مۇھەببەت ئىشىنى باشتا ئاسان چاغلاپ، ئاخىرىدا ئۆز جېنىنى مۇشكۈل ئەھۋالغا چۈشۈرۈپ قويدى.

4- مۇقام چەھارگاھ مۇقامى تېكىستلىرى بولسا، چوڭ نەغمە قىسمى 148 مىسرا، ئۈچ داستان 54 مىسرا ۋە ئىككى مەشرەب 34 مىسرا بولۇپ، جەمئىي 236 مىسرا شېئىردىن تەركىب تاپقان.